Branko Dolinar
Kaj je novega pri naših murkah?
(vrste Nigritella v Sloveniji)
PD Lj Matica - Trdinova 8
torek, 27. marec 2018 ob 18h

V Sloveniji po podatkih objavljenih v knjigi "**Kukavičevke v Sloveniji**" (2015) uspeva 80 vrst in podvrst orhidej, ki so uvrščene v 28 rodov. V knjigi je omenjenih tudi nadaljnjih 20 vrst, ki so se po raznih pisnih navedbah pojavljale v Sloveniji, vendar v zadnjem času uspevanje teh kukavičevk ni bilo potrjeno, ali pa njihova sistematska vrednost ni dovolj raziskana.

Pregled kukavičevk po vrstah in podvrstah:

močvirnice (*Epipactis*)15 vrst in podvrst
mačje uho (*Ophrys*) 12 vrst, podvrst in varianta (stanje 2016).
pilovec (*Anacamptis*) in prstaste kukavice (*Dactylorhiza*) 7 vrst
kukavice (*Orchis*) in murke (*Nigritella*) 8 vrst in podvrst
naglavka (*Cephalanthera*) ima 3 vrste
kukovičnik (*Gymnadenia*), muhovnik (*Listera*), škrbica (*Spiranthes*), vimenjak (*Platanthera*) in *Neotinea imajo po 2* vrsti
vsi ostali rodovi (16) pa imajo po eno vrsto

(www.orhideje.si)

V letu 2016/17 so bile v Sloveniji opisane sledeče nove vrste

-***Epipactis helleborine* subsp. *moratoria*** (Hacquetia 2017-16/1)
-***Ophrys Illyrica*** (Annales 2016)
-***Himantoglossum robertianum*** (Trdoživ 2017)
-***Nigritella kossutensis*** (Journal Europaeischer Orchideen 2017)
-***Nigritella ravnikii*** (Journal Europaeischer Orchideen 2017)

V Mali flori Slovenije so bile leta 2007 opisane le tri vrste iz rodu murke(*Nigritella*)

Rhellikanova murka (*Nigritella rhellicani*)

rdeča murka (*Nigritella rubra*)

kamniška murka (*Nigritella lithopolitanica*)

1.) kamniška murka (*Nigritella lithopolitanica*)

- prvi je murko opisal leta 1979 botanik prof. Vlado Ravnik
- v Sloveniji uspeva v Kamniških Alpah in Karavankah
- njeno klasično nahajališče je na Krvavcu (1684 m)
- najbolj vzhodno nahajališče je na Uršlji gori (1699 m)
-najbolj južno nahajališče je na Menini planini (Biba planina, 1450 m)
-najbolj severno v Sloveniji uspeva na Peci (2125 m)

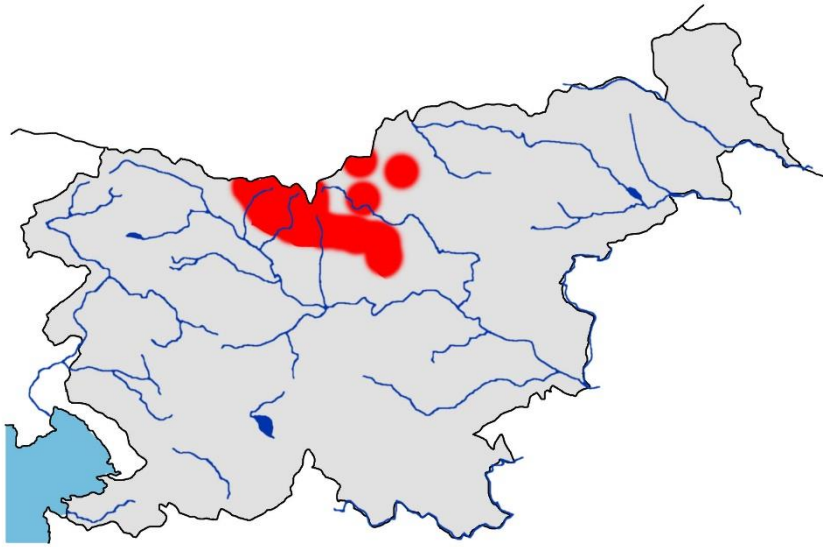

barvni različki kamniške murke

nahajališča kamniške murke v Kamniško – Savinjskih Alpah

Lepenatka (1423 m),

Golte – Medvedjak (1563 m)

smučišče Golte (1410 m)

2.) **Rhellikanova murka** (*N. rhellicani*)

razširjena v Julijskih Alpah in Karavankah

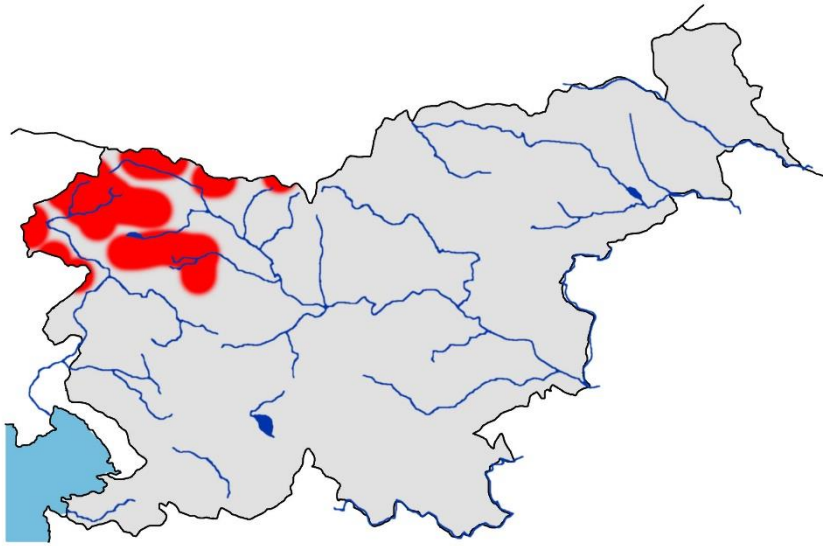

- **najbolj severno nahajališče Rhellikanove murke v Sloveniji**
- Kresišče (1841 m)

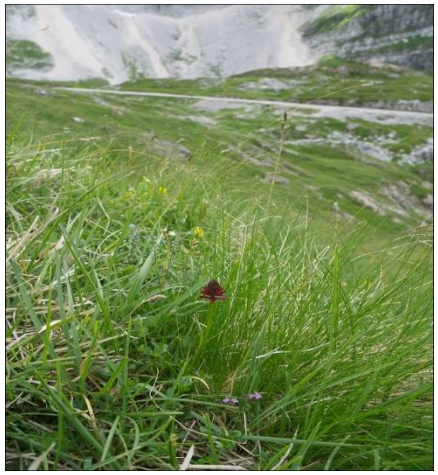

Mangartsko sedlo (2008 m)

Mangartski podi (1900 m)

najbolj južno nahajališče Rhellikanove murke
Blegoš (1562 m)

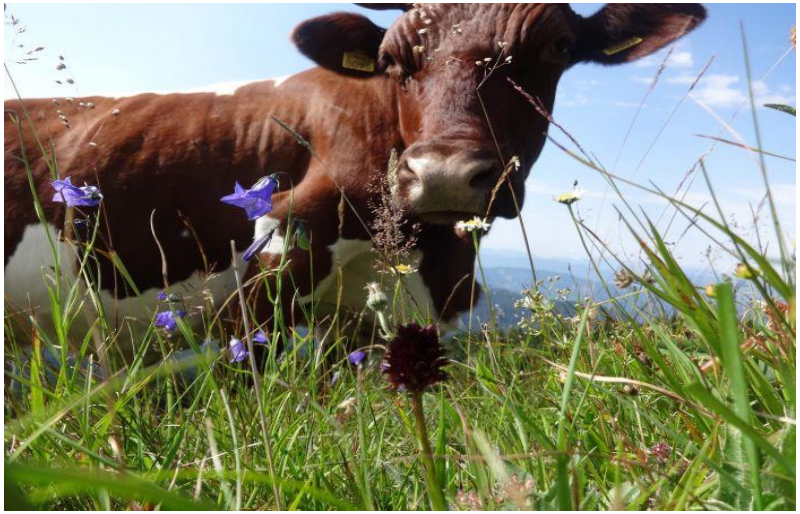

3.) rdeča murka (*Nigritella miniata*)

- uspeva na Snežniku, Julijskih Alpah in Karavankah

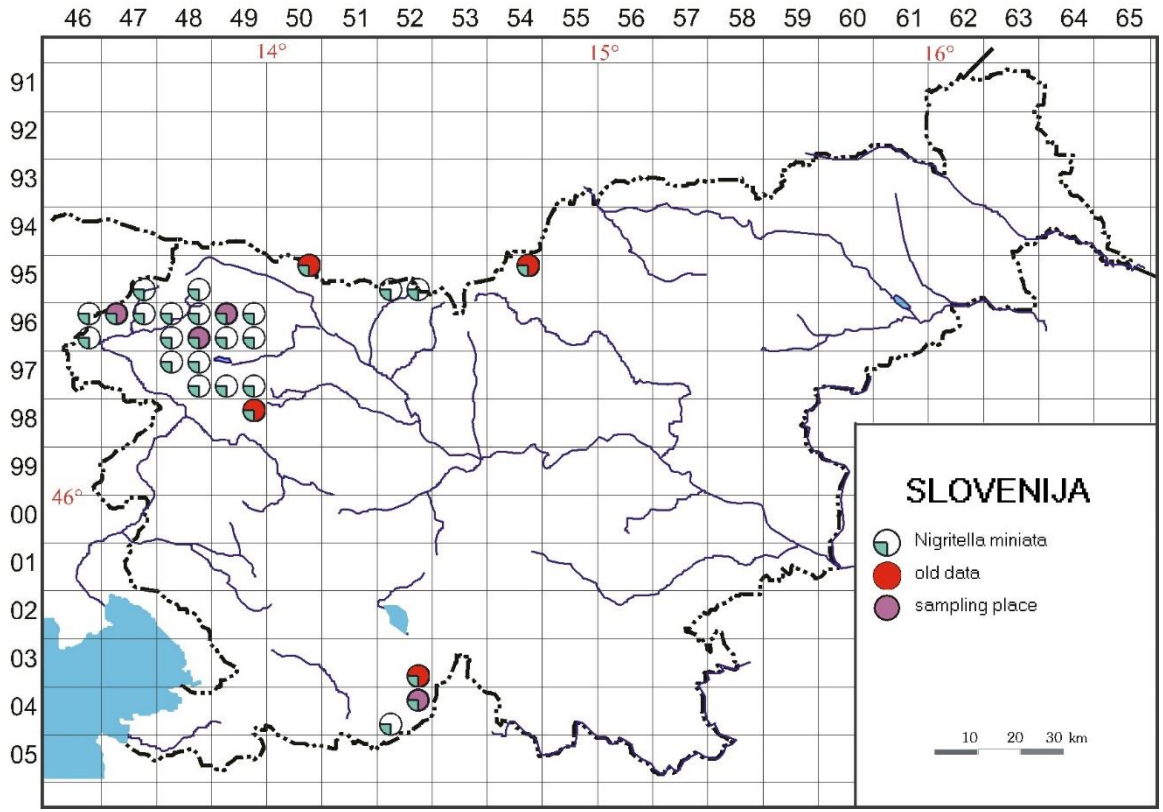

rdeča murka (*Nigritella miniata*) – raziskava 2017

- **Ali je rdeča murka v Snežniškem pogorju drugačna od tistih v Julijskih Alpah?**
- Morfološke in molekularno-genetske raziskave opravljene v letu 2017/18 so pokazale, da snežniška rdeča murka ni drugačna od osebkov v Julijskih Alpah.
- **Kakšna je razlika med *N. miniata, N. bicolor in N. hygrophila*?** Na osnovi raziskav švedskega poznavalca M. Hedréna, v katero so bile vključeni tudi vzorci rdečih murk s Snežnika in Julijskih Alp je bilo ugotovljeno, da se merjeni vzorci ne razlikujejo. V Sloveniji torej uspeva *Nigritella miniata*.

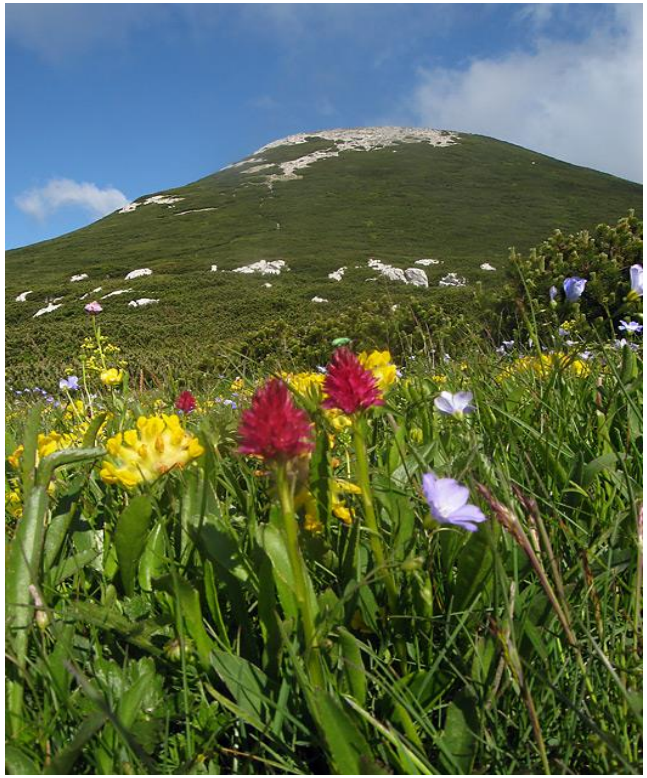

- rdeča murka na Snežniškem pogorju se pojavlja na vsaj petih lokacijah

Veliki Snežnik (1796 m), vzhodno pobočje

- na Grčovskem sedlu (1662 m), največja strnjena populacija rdeče murke v Sloveniji

Mali Snežnik (1694 m) – južno pobočje grebena

Gozdna jasa „Tri kaliči“ (1517m), na SV delu Snežnika

France Avčin je v knjigi „Tam kjer tišina šepeta“ v notici Ob Kolpi na Notranjski Snežnik (20. junija 1944), opisal najdbo rdeče murke na gozdni jasi Tri kaliči. Kasneje najdba murke na tem nahajališču ni bila več potrjena.

Razširjenost rdeče murke (*N. miniata*) v Julijskih Alpah

Viševnik (2050 m)

Nahajališča v Dolini Triglavskih jezer

Na traviščih ob jezerih uspevajo poleg *N. miniata* tudi *N. archiducis-joannis*, *N. rhellicani*

Mangartsko sedlo (2055m**), Mangartska koča** (1906m)

4.) Widderjeva murka (*Nigritella wiedderi*)

-podatki o uspevanju že leta 2004 na Lazoviškem prevalu, planina Klek 2005, zamenjava z kamniško murko (*N. lithopolitanica*), ki v Julijskih Alpah ne uspeva.
- v Sloveniji opisana 2012 (v znanstveni reviji Folia biologica et geologica)

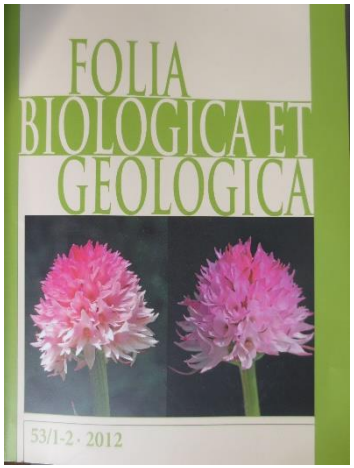

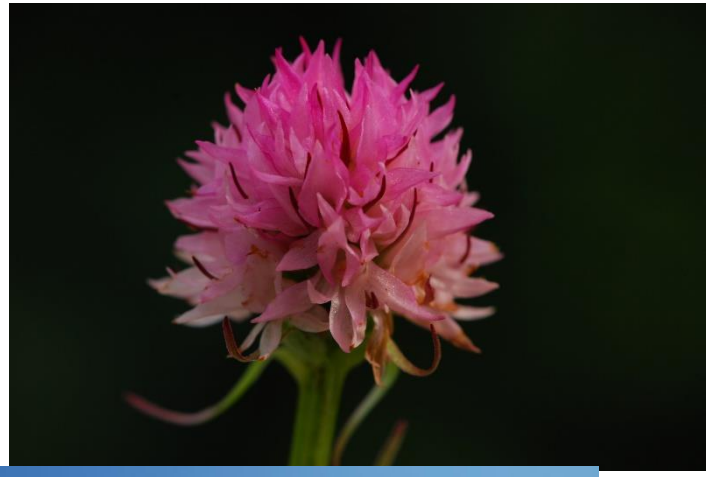

Razširjenost Widderjeve murke v Julijskih Alpah

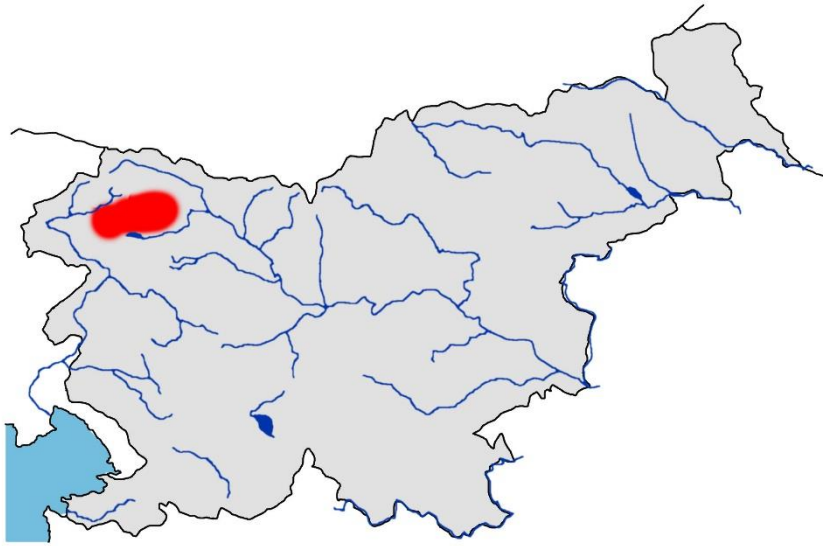

nahajališča Lazoviški preval, Ogradi, planina v Lazu

- na podvisokogorskih traviščih (1600 m – 2000 m) uspevajo tudi *poleg N. widderi* tudi *N. rhellicani* in *N. miniata*

5.) Janezova murka (*N. archiducis-joannis*)

- prvič fotografirana v Dolini Triglavskih jezer leta 2004
- južno pobočje Viševnika 2013
- ponovno prepoznana 2012 in opisna 2015 (Folia biologica et geologica)

Razširjenost Janezove murke (*N. archiducis-joannis*)
- nahajališča Viševnik, Dolina Triglavskih jezer

6.) avstrijska murka (*Nigritella nigra* subsp. *austriaca*)

- prva omemba že MFS 2007 (herbarijski primerek A. Paulina s Črne prsti)
- pri nas uspeva na Uršlji gori
- v Sloveniji prepoznana kot nova vrsta 2014, opisana 2015 (Folia biologica et geologica)

Nahajališče **avstrijske murke** na Uršlji gori, kjer uspeva tudi **kamniška murka**

7.) Ravnikova murka (*Nigritella ravnikii*)

- nova vrsta murke, na slovenski strani Košute v Karavankah
- opis nove vrste iz rodu Nigritella v reviji Jurnal Europäischer Orchideen leta 2017

škrlatnordeči takson (Ravnikova murka) – greben Košute v vzhodnih Karavankah

- dr. Vlado Ravnik že leta 1990 „Rod Nigritella v jugovzhodnih apneniških Alpah“
- od leta 2002 dalje smo „škrlatno rdeči takson“ opazovali pod Košutnikovim turnom (2133m), Tegoško goro (2144 m) in Mecesjem (2009 m)
- ljubitelji kukavičevk južna pobočja Košute raziskovali že od leta 2002 dalje in predvsem s fotografijami po raznih spletnih portalih opozarjali na njihovo številčnost in raznovrstnost.

razširjenost Ravnikove murke v Karavankah

- vzhodno pobočje Vrtače (2181m), Kofce gora (1967 m), nad planino Šija (1530m), Tegoška planina (1650m), Mecesje (2009 m), Košutnikov turn (2133 m), Mala košuta (1740m).

Najlažje si murke ogledamo ob krožni planinski poti, ki vodi od pastirske koče na planini Dolga Spodnja njiva proti vrhu Košutnikovega turna, nato po stezi pod grebenom pod Malo Košuto, do planine Dolga Zgornja njiva.

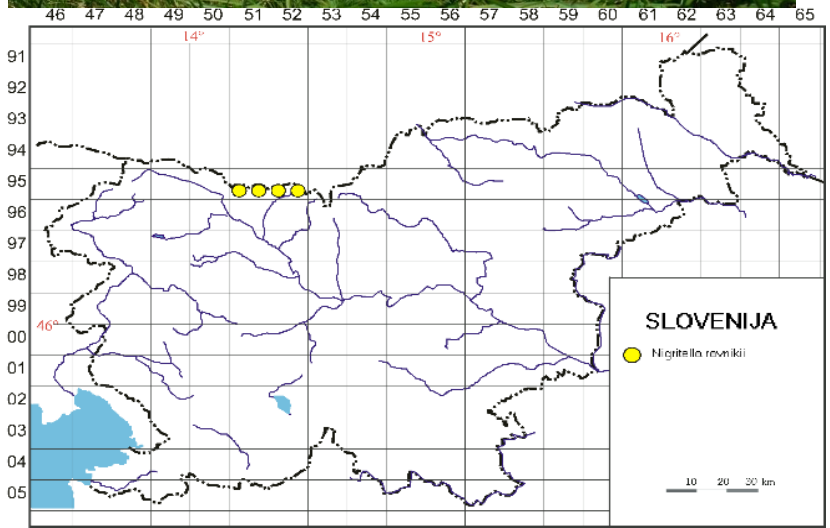

Nahajališča - Tegoška planina (1600 m), **sedlo pod Mecesjem** (2009 m)

8.) košutina murka (*Nigritella kossutensis*)

-zgodaj poleti 2016 je (na podlagi podatkov na spletni strani **Slovenske orhideje**), nahajališča murk pod Košutnikovim turnom obiskal avstrijski poznavalec rodu *Nigritella*, W. Foelsche, ki je opazil še drugo, bolj svetlo rdeče obarvano murko. Meritve morfoloških znakov so pokazale, da je tudi to nova vrsta, ki smo jo po nahajališčih v pogorju Košute imenovali **košutina murka** (***Nigritella kossutensis***)

razširjenost košutine murke

-pojavlja se posamično in redko, predvsem v vzhodnem delu Košutinega grebena, med Tegoško planino (1600 m) in Tolsto Košuto (2057 m).

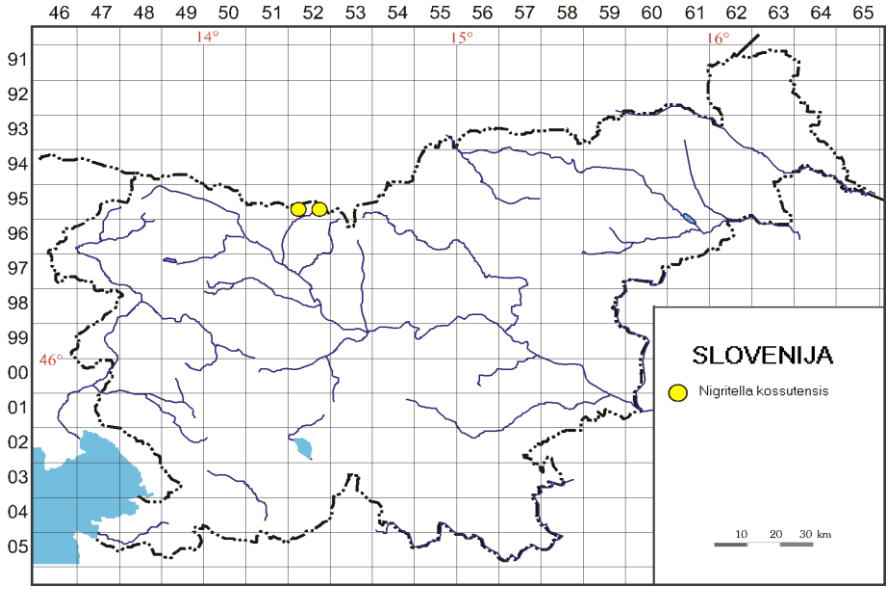

rastišča Ravnikove in košutine murke v grebenu Košute

- podvisokogorska (1600 m–2000 m) travišča, ki jih uvrščamo v združbo
- vednozelenega šaša in izrodne zlatice (*Ranunculo hybridi-Caricetum sempervirentis*)
- alpsko trato na grebenih uvrščamo v združbo čvrstega šaša in triglavskega svišča (*Gentiano terglouensis-Caricetum firmae*).
- še posebej travišča v podvisokogorskem pasu so vrstno zelo bogata, v njih so številčne tudi kukavičevke (*Orchidaceae*), med njimi še posebej murke (rod *Nigritella*).

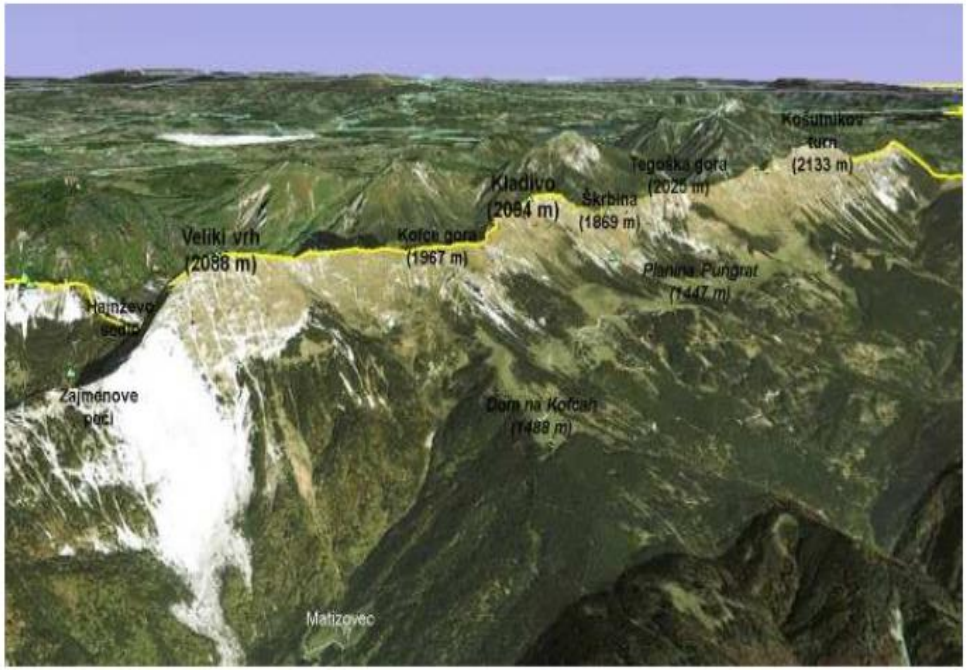

Slika 1: Košuta z zahoda (Google Earth, spremenjeno, 31. 12. 2011).
Na sliki so označeni najvišji vrhovi in planine pod Košuto. Rumena linija predstavlja državno mejo med Slovenijo in Avstrijo.

križanci med različnimi vrstami kukavičevk (*Orchidaceae*)

- pogosto se križajo vrste znotraj rodu kukovičnik (*Gymnadenia*) in murka (*Nigritella*)

Pregled vrst v rodu murke *(Nigritella)* v Sloveniji 2018

Janezova murka

kamniška murka

rdeča murka

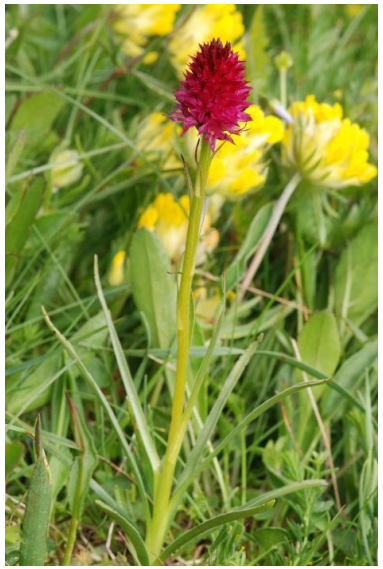

košutina murka

avstrijska murka

Rhellikanova murka

Widderjeva murka

Ravnikova murka

N. miniata

N. lithopolitanica

N. archiducis-joannis

N. widderi

N. rhellicani

N. austriaca

N. ravnikii

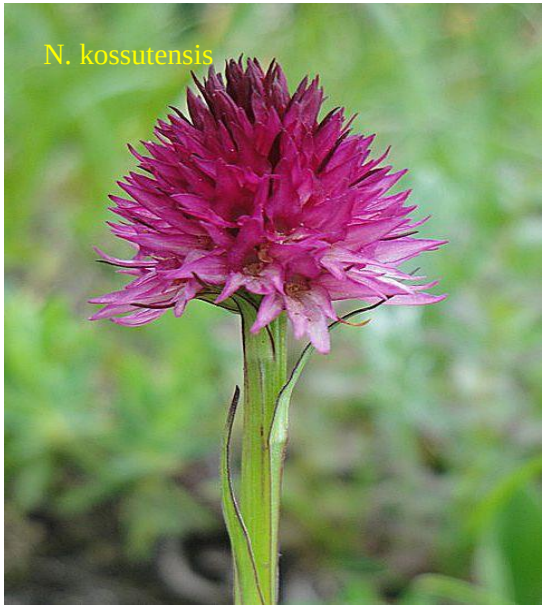
N. kossutensis